

Tuinknecht in Soeterbeek

door Bob Holt

In 1952-1953 was ik een tijdlang inwoner van klooster Soeterbeek. Ik was 17 jaar en had diploma's fruitteelt en bedrijfspluimveehouder. Moeder overste nam mij in dienst als tuinknecht. Het was de bedoeling dat ik de tuinman zou opvolgen, maar dat liep anders.

Mijn zeer sobere slaappleaats lag boven de varkensschuur in het achterhuis. Warm eten werd mij in het voorhuis via een luik aangereikt door de nonnen uit het slot. Er was één non voor de buitendienst; dat was gedurende het jaar voordat ze intrad en in het "slot" werd opgenomen, achter de tralies. Op zondag mocht ik naar de kapel. Dat was alleen voor personeel. De zusters konden prachtig zingen.

De eerste ochtend moest ik me om 9 uur melden. Een non in wit habijt deed open en ik kwam in een hal met twee getraliede bogen. Daar konden de nonnen mensen ontvangen. In het midden was een deur en daar werd ik heen geleid. Daarachter was een halletje. Rechts van mij ging een schuifluikje open, de non knikte mij toe. Met haar mocht ik gewoon praten. Ik kreeg nu te horen dat ik niet alleen voor de tuin was aangenomen, ook voor de nodige boodschappen buiten, het postkantoor en allerlei privé zaken. Voor mijn werk kreeg ik kost en inwoning en kleding, geen salaris. Als ik geld nodig had, mocht ik aankloppen bij de non. Een contract was er niet, alles was mondeling geregeld. Het voelde alsof ik hun eigendom was.

Mijn eerste taak was melk halen bij een bevriende boerderij, waar ik gastvrij werd ontvangen. Ik had een eigen sleutel om in de kloostertuin te komen, waar groentebedden lagen en kersenbomen stonden. Als ik er werkte, was de tuinman er niet, dat was door de zusters zo beslist. Maar ik was graag in de tuin, waar ook de wasserij lag. Soms kwam ik er biddende nonnen tegen, maar met hen mocht ik niet praten. Hoeveel zusters er in het klooster waren weet ik niet; het leken er niet zo veel. In de tuin stonden maar een paar grafzerken.

Het leven in het klooster was eenzaam. Toen ik er net was, werd ik op de thee uitgenodigd door de kapelaan. Die was jong en heel vriendelijk, maar ik heb hem nadien nooit meer gesproken. En er was de tuinman-portier, waar ik niet goed mee overweg kon. Hij en zijn vrouw waren ongeveer 60 jaar. Ze hadden een aangenomen dochtertje van een jaar of negen. Het meisje leek me niet gelukkig.

Er was ook nog een oud tuinmanneltje, dat ik maar moeilijk kon verstaan. En ik had al wat moeite met de taal, want ik was gewend aan het Achterhoeks, wat al moeilijk genoeg was. Maar dat kon ik leren. Hoe vaker ik met dat oude tuinmanneltje ging praten, hoe beter het ging. Hij vertelde mij dat hij daar zijn hele leven gewerkt had. Hij kreeg verzorging, een pakje shag en af en toe een biertje.

Er kwam ook regelmatig een koetsier van buiten, die met paard en wagen de manden met wasgoed voor de wasserij kwam halen en brengen en verse groenten uit de tuin naar het dorp bracht. Dat was een vrolijke man, die de tuinman-portier net zo min als ik mocht. In de groentetuin werden andijvie en bloemkool en wat aardappels verbouwd. Op de vrijdagochtend, half zes, werd die groente geogst en mocht ik met de koetsier naar het dorp

om ze aan de man te brengen. Kersverse groente van het klooster: binnen twee uur was alles verkocht!

Maar zoals gezegd, het was verder wel eenzaam, vooral in de weekenden. Om die eenzaamheid wat te verlichten, vroeg ik aan het klooster of ik er even tussenuit kon. Ik wilde naar mijn oom en tante in Nijmegen. Zij woonden daar in de Dominicanenstraat. Dat was goed en ik kreeg wat geld mee en of ik wel vóór de avond terug was. Ik ging met de trein. Ik trof alleen mijn tante thuis met mijn nichtje. Ze waren zeer verrast dat ik bij hen langskwam. Het werd een leuke dag. Mijn nicht was van mijn leeftijd en zou mij de stad laten zien. Ik kocht een mondharmonica, waarvoor ik eigenlijk geen geld had, maar ik kreeg hem van mijn nicht cadeau. Zij zou later als non naar de missie gaan.

Na die verlofdag moest ik mij eerst weer melden bij de novice. Het was zaterdagavond en ik ging naar mijn kamertje om zachtjes op mijn mondharmonica te spelen. Het werd een beetje een treurlied. Muziek maken zat in de familie: mijn vader en broers speelden allemaal. Ik dacht er plotseling aan dat mijn moeder en haar zus weeskinderen waren uit Nijmegen en in het klooster in de Dominicanenstraat (vlakbij waar mijn tante nu woonde) in het internaat hadden gezeten en uitbesteed werden om te gaan werken. Ik kreeg het ineens benauwd op dat kamertje en ik kon er met niemand over praten.

Net toen ik eens uit wilde gaan, vroeg de tuinman-portier mij of ik op de fiets een mand met was via de veerpont bij Ravenstein naar Niftrik wilde brengen. Die mand woog wel 100 kilo en ik zelf maar 50; vanwege een longkwaal kon ik die helemaal niet hanteren. Toen ik hierover boos naar de nonnen ging, bleek dat de tuinman zijn taak op mij probeerde af te schuiven!

Op een dag werd ik in het klooster verwacht: er was een zending nieuwe kleding binnengekomen en of ik even kon komen passen. Zo kwam ik met drie broeken en de nodige truien en jassen volledig gekleed weer naar buiten. Ik voelde mij helemaal het heertje, zo goed in de kleding. Het voelde heel anders dan toen ik nog in Borculo was: vier jaar lang was ik daar bij een keuterboer geweest en die had mij echt uitgebuit. Er werd 17 gulden kostgeld voor me betaald en terwijl ik daar op school zat - twee dagen in de klas en twee dagen praktijk - was de boer zo slim om mij bij hem een dag praktijk te laten doen. Dat werd betaald door Shell Pernis, waar mijn vader hoofd van de veiligheidsdienst was.

In de binnentuin werden intussen de kersen rijp en dat hadden de spreeuwen ook ontdekt. Om ze verjagen gebruikte ik een melkbus. Dat kon leuk worden! De melkbus werd vastgebonden aan een boom en de deksel vloog met een knal richting een zijmuur. Dat ging een paar dagen goed, totdat ik een keer veel te vroeg begon, namelijk terwijl de dienst in de kapel nog aan de gang was. De deksel schoot met een harde knal de verkeerde kant op, tegen de achterkant van de kapel aan. En daar kwam de tuinman al aanrennen: de kapelaan was zich rot geschrokken. Hij zag lijkkleek. Ik moest me om 9 uur melden in het klooster. De non keek mij heel streng aan, en vermaande mij om niet meer voor 9 uur te schieten. Zo kreeg ik mijn eerste standje. De tuinman zat me gelijk te jennen, maar de koetsier begreep mijn stille verdriet.

In mijn eenzame kamertje, waar alleen een bed, een stoel en een klein tafeltje stonden met een kruisbeeld en wijwater aan de muur, zonder radio of iets, kreeg ik zelden of nooit bezoek. Eén keer kwam een broer van mij aan de kloosterpoort. Hij was toen als centralist

gelegerd in Oss. Hij mocht boven in het gastenverblijf slapen. Ik had hem al jaren niet gezien.

Meer contact had ik met een misdienaar, een jongen die iets jonger was dan ik. Hij kwam van de boerderij waar ik al kennis mee had gemaakt. Het was maar vijf minuten lopen van het klooster. Die boer had een groot gezin en ik ben er vaak geweest. Die jongen zou mij op een zaterdag komen halen voor een uitstapje. Ik vroeg een zakcentje van de nonnen en we gingen lopen naar Ravenstein. We kwamen al gauw op een buitenterras bij een kroeg met uitzicht op de Maas. Daar werd een trappistenbiertje opgediend. Het was voor mij de eerste maal en dat ging natuurlijk niet goed. Hoe we thuis kwamen! Lopend en die jongen en ik maar lachen. Ik kwam ook het oude tuinmannetje nog tegen en een schik dat hij had! Er was gelukkig verders niemand, dus ik naar boven en even mijn oogjes dicht doen. Nu, dat zou mij niet nog eens gebeuren.

Aan mijn regelmatige uitstapjes op de zaterdag naar mijn tante in Nijmegen (die zwaar gelovig was en prachtige gedichten kon maken) kwam opeens een vreemd einde. Mijn familie kwam mij mij een keer ophalen van het klooster en dat was blijkbaar wat te veel voor de tuinman-portier. Want kort daarna moest ik in het klooster komen, waar een zeer boos uitzierende non met donker omrande bril mij vertelde dat de tuiman haar had ingelicht dat ik verkering had met mijn nicht. Ik was met stomheid geslagen!

Maar ik mocht dus niet meer naar Nijmegen. Teneergeslagen verliet ik het klooster en kwam op de binnenplaats de tuinman tegen die mij vol leedvermaak stond aan te ginnegappen. De koetsier was toevallig ook aanwezig. Ik kon mij niet inhouden en begon die nare tuinman uit te foeteren. Meneer wou me wel een pak rammel verkopen, maar dat ging de koetsier te ver: hij vemaande de tuinman.

Na maanden kwam er een bericht uit Nijmegen binnen bij nonnen: een briefkaart van mijn tante en nicht die mij heel erg misten en vroegen waar ik bleef. Omdat ik geen huisnummer van de Dominicanenstraat had, kon ik ook geen contact leggen. Ze waren zeer bezorgd hoe het met me ging. Weer werd ik bij de nonnen geroepen: dat moest maar afgelopen zijn! Toen ik uitlegde dat mijn nicht een roeping had en uitgezonden zou worden naar het buitenland, begreep moeder overste eindelijk hoe de vork in de steel zat.

Ik ging met goede moed weer verder bij de nonnen. Het was inmiddels juli 1953 en een warme zomer. In de binnentuin stond een lange betonnen bak water met een pomp, daar kon ik mij heerlijk verfrissen onder het werken door. De stilte was een oase: niemand die sprak, ook de nonnen niet onder elkaar. Daardoor ging er ook veel door mij heen. Ik wilde eigenlijk helemaal geen tuinman zijn, ik droomde er al vroeg van beeldhouwer te worden. Ik was op mijn negende jaar al bezig, maar had geen keus. Ik moest voor mijn gezondheid een buitenbaantje kiezen na de oorlog.

Door mijn gepieker raakte ik verstrikt in een web van onzekerheid. De spanning nam toe bij mij en ik ging naar moeder overste om serieus te praten. Dat er problemen waren en dat ik misschien weg wou. Ik heb haar nooit zo boos gezien. Ik kreeg al snel te horen dat als dat zou gebeuren, ik alles achter moest laten en dat ik contractbreuk pleegde en dat ik daar dan nog niet klaar mee was. Er zouden stappen ondernomen worden: ik was hun toekomstige contact voor de buitenwereld en al in vertrouwen genomen, ik was ondankbaar. Aldus de

non. Het leek of ik voor het leven getekend had en hun bezit was. Ze speelde het goed en ik moest beloven dat ik bleef.

Op een dag gebeurde er iets raars. De tuinman-portier die mij altijd dwarsboomde, vertelde mij dat er een man van een jaar of 30 in het tweede kamertje zou komen en of ik hem maar met rust wou laten. Die man was op een of andere manier ontslagen uit een gesticht, hij had last van aanvallen. Dan moest hij gelijk onder een koude en warme douche. Wel minstens een half uur stond hij daar dan. Hij sprak niet met mij en ik vond het maar vreemd. Hij bleef boven binnen en ik begon me steeds raarder te voelen met die enge man. Voor het geval dat hij weer een aanval zou krijgen, zette ik mijn stoel met de leuning onder de klink van de deur.

De nonnen hadden geen zicht op wat er in achterhuis gebeurde en ik vertrouwde het niet. Dus ik naar moeder overste: ik weg of die man, zei ik, maar de prioeres wist er helemaal niets van. Het was namelijk een kennis van de portier. Daar waren de nonnen niet van gediend en nu mocht de portier uitleg geven. De man was gauw verdwenen uit de schuur boven mij. Ik kon er niks aan doen, maar nu werd het conflict tussen mij en de portier alleen maar erger tot onhoudbaar. Ik heb die avond echt gebeden dat ik daarvan verlost zou zijn.

Het was niet goed voor mijn gemoedsrust. Ik had wel familie in Amsterdam: mijn vader en moeder met zeven broers en vier zusters, maar we hadden geen contact met elkaar. Ik was het zo gewend, altijd in den vreemde opgegroeid, dus heimwee kende ik ook niet. Maar ik begon wel slecht te slapen en kreeg erg last van nachtmerries. 's Ochtends ging ik vaak heel vroeg aan het werk. Ik pakte dan de sleutel van de binnentuin en ging thee halen bij de vrouw van de tuinman, want met haar kon ik het wel vinden, al leek ze erg verdrietig.

Maar op een dag verdween de vrouw van de portier met dochter en al, zogenaamd op vakantie naar Nijmegen. Toen werd het nog moeilijker voor mij. De portier zei met veel tamtam: van nu af zal ik het voor jou moeilijk maken. Ik waarschuwde dat ik dan meteen bij de politiepост boven het oude postkantoor mijn verhaal zou doen. "Dan kom ik je met mijn bajonet achterna" riep hij. Ik dacht nog, die man is gestoord.

's Avonds werd het langzaam steeds vroeger donker en ik had het gevoel dat ik nergens heen kon, behalve af en toe naar de boerderij. Ik ging weer met moeder overste praten. Ze steunde mij wel en was vol begrip en ze zou nog wel een onderhoud met de portier hebben. Op een vrijdag was ik zoals gewoonlijk zeer vroeg op, maar de dag voelde al meteen niet goed aan. Ik voelde mij verwaarloosd, ik was afgevallen. Ik kreeg die dag een enorme aanvaring met de portier. Ik schold hem uit voor lafaard, hij werd handgemeen en dat kon ik helaas niet verdragen. Ik keerde mij om als een wild geworden jongen met al zijn opgekropte woede vanwege de vele vernederingen en dreigementen met zijn bajonet. Het was voor mij een ongelijke strijd tegen deze kerel, maar gelukkig was op vrijdag de koetsier aanwezig en die greep in.

Ik had het gevoel dat ik moest vluchten: die man was des duivels. Ik had alleen een dun jasje aan, verder niets. Ik ontsnapte via het slingerpadje achter het klooster en kwam bij het spoor. Langs het spoor liep ik naar Ravenstein, waar ik de spoorweg moest oversteken (overgang naar Soeterbeeck of naar Deursen). Tot mijn geluk was de koetsier mij nagekomen en hij wist mij ervan te overtuigen dat hij mij steunde. Als je verstandig bent, gaan we naar de politie. Ik heb besloten je te helpen en je van die nare man te verlossen. Eerst geloofden ze

bij de politie niet dat het allemaal zo erg was, maar toen wij met het verhaal over die portier met zijn bajonet begonnen, zetten zij grote ogen op. Ze zouden het terstond gaan onderzoeken.

Daar zat ik dan, zo bang als een hond. Het duurde vrij lang voor er een bericht van het klooster kwam, dat er aangifte zou worden gedaan tegen mij en dat ik de kleding die ik aanhad, daar achter moest laten. Daar werd niet eens op gereageerd door de politie. Ze behandelden mij heel goed en ik kreeg zelfs nog wat te eten voor ze contact zochten met mijn ouders.

Ik wou niet echt naar huis, maar werd als minderjarige verplicht onder hun toezicht geplaatst. Mijn ouders vingen mij goed op en begrepen alles. Ik kreeg al snel werk in Amsterdam, al was ik met mijn gedachten nog erg bezig met al die problemen in Soeterbeeck.

Het kon dan ook niet uitblijven dat ik door onoplettendheid door een auto werd aangereden. Ik droomde nog dat ik gedragen werd door de nonnen achter in de slottuin en dat ze zongen, totdat ik echt in een gat viel. Zo voelde dat toen ik in coma raakte. Ik had vier gekneusde ribben en mijn borst zat onder de snijwonden, maar ik kwam er weer bovenop. Van de aanklacht tegen mij heb ik nooit meer iets gehoord. En zo kwam er een einde aan mijn carrière als tuinjongen van de nonnen.